

Єгор ЛАТОШКІН,
здобувач вищої освіти ОС «магістр»
спеціальності «Публічне управління та
адміністрування»
Науковий керівник: **Чорнобай Л.М.,**
канд. екон. наук, доцент,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
Україна

ПРИНЦИПИ ПРОЗОРОСТІ ТА ВІДКРИТОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Специфіка публічного управління як особливого виду професійної діяльності, розгалуженість організаційної структури апарату управління, конфлікт інтересів тощо зумовлюють складність і суперечливість як об'єктивізації, так і об'єктивації управлінських впливів. Надійним і ефективним засобом збереження суспільного покликання й змісту публічного управління є його прозорість і відкритість.

Але формування цих характеристик навіть за умов сталого демократичного суспільства забезпечується, передусім, відповідним правовим регулюванням адміністративних процедур, коли на репрезентантів держави покладається обов'язок слідувати у державно-управлінських відносинах певним формалізованим моделям поведінки [3]

Діяльність органів публічної влади відповідно до спеціально-дозвільного принципу, закріпленого у частині другій статті 19 Конституції України, має здійснюватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Встановлення у низці законів та підзаконних актів спеціальних положень, що зобов'язують органи державної влади та органи місцевого самоврядування діяти прозоро, відкрито та гласно, сьогодні є актуальною вимогою суспільства та сучасного цивілізаційного етапу розвитку держави загалом та кожної з її інституцій зокрема.

Такий підхід базується на конституційному праві людини на свободу інформації. Стаття 34 Основного Закону України кожному гарантує право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Зазначене положення передбачає в тому числі позитивне зобов'язання держави забезпечити можливість реалізації відповідних інформаційних прав громадян. Разом з тим, такі права не є абсолютними і повинні мати певні обмеження, які відповідно до конституційних приписів зводяться до: інтересів національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, запобігання заворушенням чи злочинам, охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або підтримання авторитету і неупередженості правосуддя [1].

Відкритість як елемент широкого розуміння принципу прозорості передбачає безпосередню можливість будь-якої особи у встановлений спосіб безпосередньо отримати інформацію про діяльність органу державної влади чи органу місцевого самоврядування. Йдеться, насамперед, про фактичну доступність громадянина до відповідної інформації, що розміщується у відкритому доступі, наприклад, на інформаційних стендах, офіційному веб-сайті органу влади, у офіційному друкованому виданні, інших засобах масової інформації тощо.

Слід наголосити і на практичному аспекті – безпосередньому отриманні інформації з першоджерела. Тобто, можливість громадян бути присутніми на засіданнях органу влади, нарадах, слуханнях тощо. Тоді вимога відкритості має розглядатись під кутом зору можливості фактичного доступу особи до приміщення органу влади, можливість ознайомлення із стенограмами, протоколами, аудіо- та відеозаписами засідань тощо.

Власне, прозорість (наскрізність) у її вузькому сприйнятті та тлумаченні також може розглядатись як безпосередній елемент ширшого підходу до визначення принципу прозорості. Діяльність органу публічної влади має

буквально проглядатись наскрізь. В окремих випадках при організації роботи органів влади такий підхід застосовують справді прямолінійно шляхом фактичного спорудження прозорих офісів (кабінетів) посадових осіб, а інколи й загалом прозорих будівель. Звісно, вимога наскрізності не передбачає застосування саме такого підходу, адже окрім певних переваг (ефективніший контроль за діяльністю посадових та службових осіб, відповідальніше ставлення посадових осіб до службових обов'язків тощо) це матиме низку інших загроз, а саме - порушення прав людини та ефективності функціонування такого органу влади. Отже, прозорість слід сприймати як здатність будь-якої особи за допомогою певних засобів побачити діяльність органу державної влади чи органу місцевого самоврядування наскрізь, тобто розуміючи усі внутрішні процеси, що впливають на спосіб, вид та строки прийняття рішення у кожній конкретній справі.

Поєднання зазначених елементів (вимог) принципу прозорості дає можливість всебічного та повного аналізу рівня імплементації та забезпечення у кожному органі одного з невід'ємних прав людини – права на доступ до інформації. Більше того, дотримання зазначених вимог має запобігти неправомірному засекреченню, приховуванню чи ненаданню суспільно-важливої інформації. Як на законодавчому рівні, так і на рівні локального нормотворення мають бути розроблені та активно використовуватись реальні механізми реалізації права людини на доступ до інформації.

Забезпечення прозорості та відкритості постає подекуди як надто розмите поняття. Зокрема, для забезпечення відкритості та прозорості діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави, пропонується розроблення та прийняття закону про державний фінансовий контроль за декларуванням доходів і їх витрачанням цими особами. Навряд чи саме діяльність стане за такого декларування відкритішою або прозорішою [2]

Отже, у правовому регулюванні відкритості і прозорості в діяльності органів публічного врядування як законодавець, так і суб'єкти підзаконної нормотворчості значною мірою не розмежовують відкритість і прозорість,

розглядаючи їх переважно як характеристики, що відображають можливість громадян споглядати процес управління. Законопроектна діяльність значною мірою зорієнтована на врегулювання доступу громадян до інформації про діяльність органів публічної влади, хоча дедалі помітнішим є усвідомлення недостатності цього підходу. На підставі і в порядку реалізації норм Основного Закону України видається можливим змістити наголос у врегулюванні відповідних правовідносин на активне залучення громадян до вирішення державних і громадських справ. Водночас перспективи подальших розвідок у даному напрямі потребують більш детального опрацювання правоположень, які б орієнтували органи публічної влади не стільки на процес співпраці з громадськістю, скільки на прикінцевий результат - реальне врахування суспільних інтересів, потреб і настроїв у своїй діяльності.

Список використаних джерел

1. Конституція України / Верховна Рада України. Офіц. вид. К. : Парлам. вид-во, 2014. 103 с
2. Про Концепцію подолання корупції в Україні "На шляху до доброчесності": Указ Президента України від 11 верес. 2006 р. № 742/2006 // rada.gov.ua
3. Акт Сполучених Штатів Америки про відкриті засідання: Титул 5 Кодексу США, § 552б. К.: Консорціум "Верховенство права", 1996. 12 с.